

Педагогическите иновации като фактор за повишаване качеството на обучение в професионалните гимназии по икономика

Румина Вълкова*

Резюме: В статията са представени иновациите, които използват професионалните гимназии по икономика с цел стимулиране на креативността на учителите да търсят нови подходи и методи в преподаването и повишаване на мотивацията на учениците да участват активно в образователния процес. Представено е проучване на иновативните професионални гимназии по икономика и са разгледани педагогическите иновации, които те използват в процеса на обучение. Направен е анализ на иновативните подходи и методи, които са използвани, и са изведени препоръки и насоки как могат да бъдат допълнени и актуализирани с цел да допринесат за мотивиране на участниците в образователния процес да използват по максимално ефективен начин предимствата на технологичния напредък. Актуалността на темата се обуславя от създаването и прилагането в последните години на все по-многобройни и разнообразни иновативни методи, подходи, инструменти и гр. и използването им в образователния процес като

цяло и в обучението в професионалните гимназии по икономика в частност.

Ключови думи: иновации, педагогически иновации, икономика, професионални гимназии.

JEL: A2, O3.

Въведение

В последните години развитието на технологиите доведе до редица различни възможности да се подобри не само комуникацията, но и да се повиши качеството на човешката дейност във всички сфери на обществения живот. Вследствие на пандемичната обстановка тези процеси значително засилиха своя ход и правенето на реформи в различни области стана неотложно и със забързани темпове. В областта на образованието този период повлия върху образователната система, която беше принудена да приложи различни методи и форми, така че всички страни и участници в нея да реагират адекватно на създалата се извънредна обстановка. След нормализиране на ситуацията някои от училищата се върнаха към традиционни форми и стил на обучение. Част от тях

* Румина Вълкова е доктор, асистент в катедра „Педагогика“ на УНСС.

обаче продължават да използват и да добавят нови и разнообразни иновативни методи, инструменти, подходи и др.

Професионалното образование не прави изключение, а икономиката е не само сред най-важните области на съвременните човешки дейности, но и според данни на Националния портал за кариерно ориентиране на учениците към Министерство на образованието и науката (МОН) в последните години нараства броят на средните училища, които предлагат профилирано обучение в профили „Икономика“, „Икономическо развитие“ и „Предприемачество“, тъй като са предпочитани сфери на образователно и професионално развитие от средношколците.

Тезата в настоящото изследване е, че педагогическите иновации водят до повишаване на качеството на обучение в професионалните гимназии по икономика, а също така допринасят за стимулиране и мотивация както на учителите, така и на учениците.

Обект на изследване са иновативните професионални гимназии по икономика.

Предмет на изследване са педагогическите иновации, които използват иновативните професионални гимназии по икономика с цел повишаване качеството на обучение.

Методологията на изследването включва проучване на различни теоретични информационни източници по разглеждания проблем в електронен и хартиен формат, авторско изследване за броя на иновативните професионални гимназии по икономика и видовете педагогически иновации, които те използват в процеса на обучение.

Същност на иновациите

Иновациите в съвременното образование са неотлъчна и необходима част от процеса на обучение и се свързват с подобряване, награждаване, усъвършенстване. Съвременното поколение познаващи технологиите деца трудно приема и усвоява традиционното обучение. Я. Тоцева (2012, с. 5) определя иновацията като „целенасочена, планирана, и контролирана промяна, чрез която се решават организационни и съдържателни проблеми в различни области на човешката практика, а чрез педагогическата иновация се решават организационни и съдържателни проблеми на образованието в една определена образователна област“. Друг автор, който изследва използването на иновативни методи в образователния процес, Пл. Радев (2010, с. 2), разглежда иновациите в училище по отношение на: източници на иновациите в училище; видове иновации; причини за неуспех на иновациите; локация на иновациите; подходи към иновациите; принципи на иновациите и др. Според него „иноваторът в обучението е физическо лице, което има желание за поемане на рискове от приемането на „нови“ методи, продукти или практики, които не са широко използвани до момента на въвеждането им“. Т. Иванова (2010) също разглежда учителя като иноватор. В проучване от 2010 г. тя изследва нагласите и отношението на бъдещи учители, студенти по педагогика, към иновациите и използването на различни иновативни методи, а също и за отношението към учителя в професионална роля „иноватор“.

Използването на иновации е резултат на креативност, активност и мотивация на учителите да ги създават и прилагат.

Те не могат да бъдат принудително наложени. По тази причина нагласата и запознаването с иновативни форми и методи на преподаване би следвало да бъде широко застъпено още в процеса на подготовка на бъдещи учители. Съвременните институции, които обучават бъдещи учители, е необходимо да обърнат внимание на един важен аспект – те да се чувстват уверени в използването на иновативни средства, методи и инструменти и да нямат страх и несигурност, че не биха били компетентни в прилагането им. Г. Цоков (2011, с. 113) смята, че „в съвременните образователни системи една от най-важните иновации, насочени към по-ефективното управление на училищната организация, са свързани с по-широкото използване на информационни технологии в дейността на училищните ръководства“.

Иновациите са следствие на търсенето на възможности за подобряване и развитие. Те се използват обикновено с позитивната нагласа, че чрез прилагането на нов и различен подход ще могат да бъдат разрешени съществуващи проблеми. Н. Кънева (2011, с. 123) смята, че „иновациите са процес, при който нещо ценно се извлича от знанията и уменията чрез генериране, развитие и прилагане на идеи за създаване на нови или подобрени продукти, процеси и услуги“. Важен фактор за успешното прилагане на различни форми и методи на иновации е ресурсното им и техническо обезпечаване, както и структуриране на процеса на обучение. Според К. Кирилова (2023, с. 236) „от съществено значение при приложението на иновативни методи на обучение са въпросите по същинската организация на образователния процес“.

Иновациите не трябва да бъдат самоцел. Те следва да бъдат съобразени с редица фактори – интересите на учителите и учениците; възможност за реализирането и финансирането им; очаквани резултати от прилагането им и др. Освен ползите, които биха могли да донесат иновативните методи в обучението, съществен е и въпросът как се осъществява на практика тяхното използване. За да бъде максимално ефективно то трябва да бъде финансово и ресурсно обезпечено, тъй като изисква набавянето на различни технологични устройства или специфични софтуерни продукти.

Една възможност за приложение и реализиране на разнообразни педагогически иновации в училищното образование е стартиралата през учебната 2017/2018 г. програма на МОН „Иновации в действие“, чиято основна цел е да насърчава учителите и училищните ръководства да бъдат креативни и да разгръщат потенциала си за използване на различни иновативни форми, методи, подходи и инструменти в процеса на обучение. „Иновации в действие“ е част от образователната политика на страната и е насочена към способите да бъдат създадени условия за подкрепа и насърчаване на прилагането на иновации в образователния процес. Чрез тази програма се мотивират участващите в процеса на обучение да използват иновативни методи на преподаване, за да се подобрят резултатите и качеството на обучение. Програмата се осъществява в 4 модула:

1. Мобилност за популяризиране и мултиплициране на добри иновации между училищата.
2. Форуми за иновации в образованието.

3. Създаване на условия за иновации в образованието.
4. Училищни лаборатории за иновации.

Чрез програмата се насърчава не само въвеждането и използването на педагогически иновации в училищата, но и разпространяването им, споделянето им, както и обмяната на опит чрез регулярни форуми – срещи, конференции, дискусии, семинари и др. На тези форуми е полезен обменът на добри практики между иновативните училища, но и споделянето на опит от иновативните пред неиновативните училища. Иновативните училища осъществяват двустранно сътрудничество помежду си, чрез което те споделят на място своя опит в иновациите пред своите партньори.

Бенефициент по програмата могат да бъдат държавни, общински и частни училища. Видът иновация и срокът на действието ѝ, с която се участва, става по преценка на самото училище. Отпуснатите средства се използват за финансиране на различни иновативни дейности или оборудване на компютърни или STEM кабинети.

Акцент в настоящата разработка се поставя върху иновациите, които използват професионалните гимназии по икономика, включени в списъците на иновативните училища в периода 2017-2024 г.

Иновативните професионални гимназии по икономика

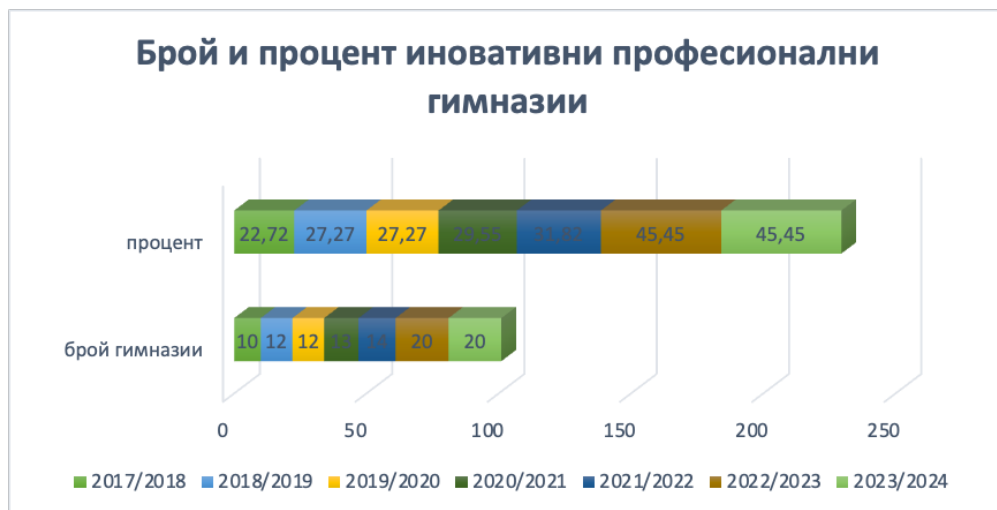
Професионалните гимназии по икономика имат своето значимо място не само като институции, подготвящи бъдещи кадри за престижни български и световни университети и осигуряващи мотивирани и успешни млади хора за пазара на труда, но и като предоставящи

знания и подготовка в една от най-важните сфери за всяка търсеща успешно развитие държава. Голямата част от професионалните гимназии по икономика са образователни институции с дългогодишна история и богат опит в образователните практики, но повечето от тях са в непрекъснат стремеж да бъдат актуални на променящите се условия в съвременния свят. По данни, изведени от Национален портал за кариерно ориентиране на учениците към МОН, в страната има 44 професионални гимназии по икономика. Интересът и активността на професионалните гимназии да предлагат иновативно обучение нараства през последните години, което се дължи на доказалата се полза от внедряването и използването на иновативни методи в процеса на обучение както по отношение на желанието и креативността от страна на учителите да предлагат максимално достъпни и ползотворни учебни занятия, така и по отношение на стимула и амбицията на учениците да вземат участие, да надграждат знанията и уменията си и да подобряват резултатите си.

На фигура 1 виждаме как нараства броят на иновативните професионални гимназии по икономика.

През 2017/2018 г., която е първата учебна година на дейност на програмата, 22.72% от всички професионални гимназии по икономика вече са иновативни.

През следващите години броят и съответното процентно отношение нарастват и към учебната 2023/2024 г. в програмата за иновации участват 45.45% от професионалните гимназии по икономика в страната. Причината този процент да нараства е, че през седемте години на действие на програмата тя

Фигура 1. Движение на броя и процента на иновативните професионални гимназии по икономика

се е утвърдила и доказала като начин и възможност училищата, които имат желание да се развиват и да вложат своите усилия и потенциал в използване на методи и средства актуални и адекватни на съвременния свят, да получат подкрепа и признание. Броят на училищата от учебната 2017-2018 г. към настоящата 2023-2024 г. нараства повече от два пъти, а процентът на професионалните гимназии, които са участвали в програмата и са преустановили участието си, е едва 6.82% от всички професионални гимназии по икономика в страната. Малкият процент на прекратили участие се обуславя от факта, че използването на иновации има ползи за образователния процес, а сътрудничеството и обмяната на опит и добри практики между иновативните училища допринася за по-доброто им развитие и усъвършенстване. Прекратяването на участието на някои училища се дължи на различни фактори, сред които биха могли да бъдат: приключване на иновативния проект, липса на креативност

и инициативност от страна на учителите или училищното ръководство; демотивация на учителите и/или учениците и усещане за претовареност и гр.

Професионалните гимназии по икономика, които са иновативни, са от различни области на страната.

В таблица 1 са представени професионалните гимназии по икономика, които участват или са участвали в програмата „Иновации в действие“ и са включени в списъка на иновативните училища. Подредени са по азбучен ред на областта, в която се намират. Сред тях има 3 частни, 21 държавни и общински професионални гимназии по икономика. Всяко училище само определя вида на иновацията, с която кандидатства, както и срока ѝ на действие. Нововъведенията могат да бъдат насочени към всички ученици или да се отнасят за отделна паралелка, един или няколко класа или за всички ученици. Разнообразието от педагогически иновации, които използват училищата, е голямо, а сътрудничеството между

Таблица 1. Професионални гимназии по икономика, включени в списъците на иновативните училища

	Иновативно училище	Град	Учебна година от	Учебна година до
1.	Професионална гимназия по икономика	Петрич	2020/2021	2023/2024
2	Търговска гимназия	Бургас	2017/2018	2023/2024
3.	Професионална държавна търговска гимназия „Димитър Хаджигасилев“	Свищов	2017/2018	2023/2024
4.	Професионална гимназия „Проф. д-р Асен Златаров“	Видин	2018/2019	2023/2024
5.	Финансово-стопанска гимназия „Васил Левски“	Добрич	2022/2023	2023/2024
6.	Частна профилирана гимназия по туризъм и предприемачество „Райко Цончев“	Добрич	2017/2018	2023/2024
7.	Професионална гимназия по икономика „Алеко Константинов“	Кърджали	2021/2022	2023/2024
8.	Професионална гимназия по икономика и мениджмънт „Йордан Захариев“	Кюстендил	2020/2021	2023/2024
9.	Финансово-стопанска професионална гимназия „Васил Левски“	Монтана	2021/2022	2023/2024
10.	Професионална гимназия по икономика и туризъм „Алеко Константинов“	Велинград	2021/2022	2023/2024
11.	Професионална гимназия по икономика и мениджмънт	Пазарджик	2017/2018	2023/2024
12.	Професионална гимназия по икономика	Перник	2018/2019	2023/2024
13.	Държавна финансово-стопанска гимназия „Интелект“	Плевен	2017/2018	2023/2024
14.	Професионална гимназия „Генерал Владимир Заимов“	Сопот	2018/2019	2023/2024
15.	Професионална гимназия по икономика „Проф. д-р Димитър Табаков“	Сливен	2017/2018	2023/2024
16.	Професионална гимназия по икономика „Карл Маркс“	Смолян	2023/2024	2023/2024
17.	Национална финансово-стопанска гимназия	София	2017/2018	2023/2024
18.	Частна профилирана гимназия по икономика, туризъм и информатика „Булпрогрес“	София	2017/2018	2019/2020
19.	Професионална гимназия по икономическа информатика „Джон Атанасов“	Търговище	2022/2023	2023/2024
20.	Финансово-стопанска гимназия „Атанас Буров“	Хасково	2022/2023	2023/2024
21.	Професионална гимназия по икономика „Георги Стойков Раковски“	Ямбол	2022/2023	2023/2024
22.	Варненска търговска гимназия „Георги Стойков Раковски“	Варна	2017/2018	2020/2021
23.	Частна професионална гимназия „Банкер“	София	2017/2018	2020/2021
24.	Професионална гимназия по техника и мениджмънт „Христо Ботев“	Ботевград	2020/2021	2021/2022

отделните образователни институции дава възможност те да споделят опита си и добрите практики, които водят до реализиране на по-добри резултати и повишаване качеството на обучение.

Иновациите в професионалните гимназии по икономика

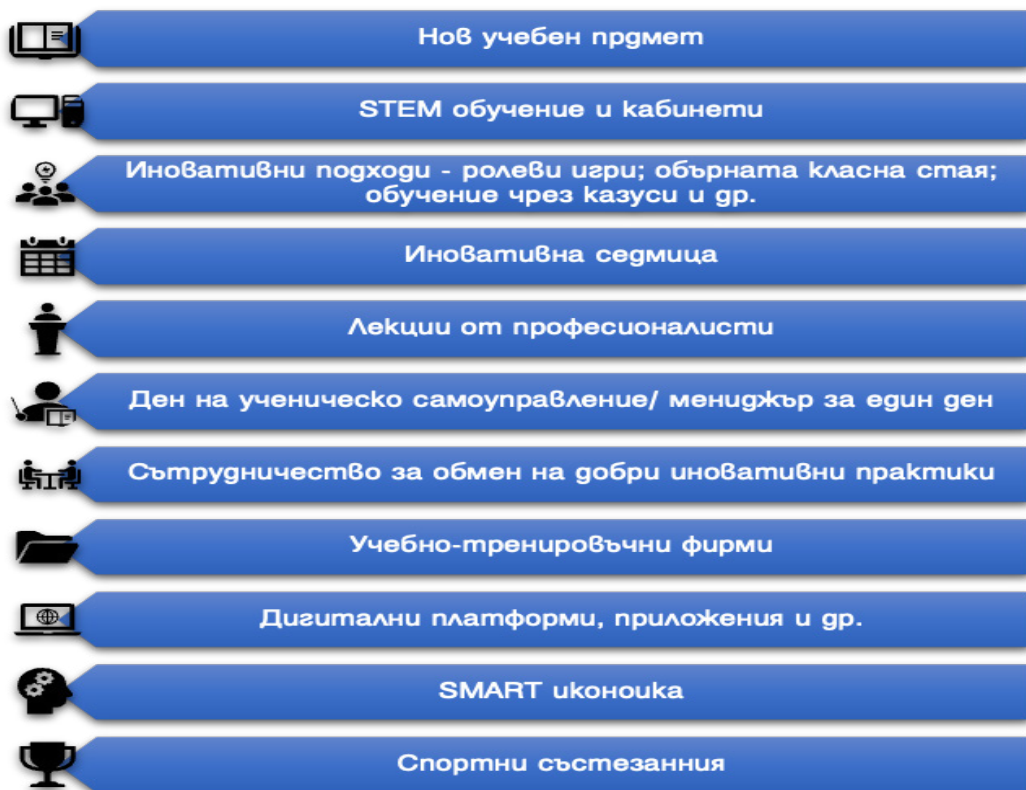
Иновативните училища прилагат в образователния процес разнообразни методи, инструменти, подходи за различни класни и извънкласни дейности, чрез които по максимално ефективен начин да бъде проведено обучението и да се подобрят качеството на развитие на

училището и постигнатите резултати на учениците.

На фигура 2 са представени типовете иновации, използвани в иновативните професионални гимназии по икономика, изведени от направеното проучване.

Установено беше, че училищата използват в дейността си един тип или комбинация от две или повече иновативни форми:

- **Нов учебен предмет** – въвеждането на нов учебен предмет е често прилагана иновативна практика в последните години. В професионалните гимназии по икономика нововъведените учебни дисциплини са например „Икономика на

Фигура 2. Типове иновации, които използват иновативните професионални гимназии по икономика в процеса на обучение

домакинството“, „Млад предприемач“, „Интернет и WEB технологии“, „ЕКО предприемачи“, „Старт в кариерата“ и др. Ползите от въвеждането на този тип иновация са свързани с по-детайлното запознаване на учениците с различни сфери на човешки дейности, за да бъдат по-добре подготвени на теоретично и практическо равнище.

- **STEM обучение и кабинети** – STEM обучението е иновативна практика, която в последните години все повече училища използват. То представлява обучение, базирано на наука, технологии, инженерство и математика. Целта му, както и идеята за изграждане на STEM кабинети, е освен получените знания учениците да имат възможност да придобият умения за практическото приложение на научената теория. В STEM кабинетите децата могат да експериментират и самостоятелно да достигат до изводи, които им е трудно да възприемат и усвоят в един традиционно проведен урок.
- **Иновативни подходи** – ролеви игри, обърната класна стая, обучение чрез казуси и др. Невинаги е необходимо иновациите или иновативните методи да са обвързани с модерни технологични средства. Посочените са пример за ефективни начини за стимулиране на креативността и активното участие на учениците в образователния процес.
- **Иновативна седмица** – иновативната седмица не е сред широко използваните педагогически иновации, но е интересен подход, при който първоначално учениците се разделят на групи (предимството е, че могат да бъдат и от различни паралелки), след което

всяка група получава задача или казус, който проучва и събира информация за срок от един учебен срок или година. Резултатите от това проучване се представят в период от една седмица по избран от съответната група метод – презентации, дискусии, постери и др. Ползата от прилагането на този метод е детайлното запознаване от страна на учениците с теоретичен проблем, който чрез проучване да свържат с практиката.

- **Лекции от професионалисти** – да поканят лектор, успешен професионалист от различни области на бизнеса и/или науката е иновативна практика, която много училища използват в последните години. Ползите от този метод могат да бъдат разнообразни – стимул за учениците, че биха могли успешно да се реализират на пазара на труда; възможност децата да задават въпроси как знанията, които получават, биха им послужили в практическата реализация и др.
- **Ден на ученическо самоуправление / мениджър за един ден** – практиката учениците да застанат на местата на своите учители и директори е все по-широко застъпена в много училища. Би могло да бъде осъществено в училище или ученик да се запознае със задълженията на мениджър на фирма. Ползата от иновацията за учениците от професионалните гимназии по икономика е, че могат да се поставят в позицията на желана от тях длъжност и да научат къде да насочат усилията си, за да постигнат успех.
- **Сътрудничество за обмен на добри иновативни практики** – в последните години иновативните училища имат

възможност да споделят своя опит и да осъществяват обмен на добри практики от дейността си. Ползата е, че имат възможност да обменят опит с други училища, провеждащи обучение в същата област.

- **Учебно-тренировъчни фирми** – изграждането на такива учебно-тренировъчни центрове е пример за педагогическа иновация с добри възможности и ползи за професионалните гимназии по икономика. В тези центрове учениците създават виртуални фирми и предприятия, изпълнявайки всички стъпки на тази дейност в практиката, което допринася за прилагане на теоретични знания, но така също и на практически умения.
- **Дигитални платформи, приложения** и др. – с напредъка на технологиите използването на различни онлайн платформи и програми в обучението е все по-широко застъпено, а разнообразието от инструменти все по-голямо. Големите телекомуникационни компании разработват платформи и приложения, които дават възможност за дигитализиране на образователния процес. Тези инструменти е възможно да бъдат използвани за споделяне на уроци, задачи, казуси, дискусии и други. Ползата е, че учениците много често възприемат като по-достъпна такъв тип информация, но недостатъкът е, че за да може да се осъществи, трябва да се разполага с технически устройства и софтуерни продукти.
- **SMART икономика** – иновация, свързана с професионалното обучение и предимствата на обучението, базирано на информационни и комуникационни технологии (ИКТ). Има се предвид из-

ползване на интерактивни техники и иновативно обучение за стартиране на фирма. Ползите за професионалните гимназии по икономика са, че учениците по интересен и достъпен за тях начин получават професионални умения.

- **Спортни състезания** – много училища провеждат периодично спортни състезания или различни спортни занимания с цел изграждане на сплотен училищен колектив, който може чрез спорта да изгражда добри отношения и да се разнообразяват възможностите за комуникация. Състезанията може да се провеждат между ученици или между учители и ученици, а спортните области са разнообразни – волейбол, баскетбол, снукър, компютърни и електронни игри и др. Ползите са в изграждането на доверие и добри взаимоотношения между участниците в образователния процес.

Заключение

Иновациите в процеса на обучение са начин да се използват възможностите на образователните и дигиталните технологии да се улеснят, разнообразят и подобрят стратегиите, подходите и методите на преподаване и **учене**. Мотивацията на училищата да участват в програмата „Иновации в действие“ и да сложат емблемата „иновативно“ училище е да вдъхновят учителите да търсят нови подходи и методи в преподаването, а учениците да бъдат по-активни в търсенето на знания и намирането на техните приложения в социалния и професионалния живот.

Всяка от разгледаните иновации може да се използва самостоятелно или

В комбинация от два или повече типа. Крайната цел е повишаване качеството на обучение, като чрез използването на различни педагогически иновации да се стимулират всички страни в процеса на обучение, той да бъде максимално гостъпен, интересен, ползотворен и ефективен.

Съвременното поколение израства в технологичен свят и новостите, които напредъкът на технологиите предлагат, не трябва да се отричат, а да бъдат използвани по най-добрия начин за постигане на добри резултати и изграждането на успешно реализирани кадри на пазара на труда.

Проучването потвърди тезата, че педагогическите иновации повишават качеството на обучение в професионалните гимназии по икономика, тъй като в последните години нараства броят на иновативните училища и педагогическите иновации, които използват в обучението, са разнообразни. Използваните нововъведения ангажират в голяма степен всички участници в образователния процес да бъдат креативни и да вложат максимални усилия за постигане на по-добри резултати. Сътрудничеството между образователните институции и обмена на иновативни практики е от полза за участващите страни и е стимул да продължават дейността си в посока на иновативност, адаптивност и стремеж за повишаване на качеството.

Изводи и препоръки

В хода на направеното проучване на професионални гимназии по икономика и разглежданите педагогически иновации,

които се използват в образователния процес, се очертаха ползите. От друга страна обаче, изпълнението на иновативни проекти е свързано и с някои трудности и предизвикателства, за преодоляването на които могат да се направят следните препоръки:

- Да се работи по-активно за придобиване на дигитални умения и компетентности – в голямата си част иновациите са свързани с използването на различни интерактивни технологични средства. За да бъдат правилно прилагани е необходимо подобряване на дигиталните умения на всички участници в процеса на обучение, за да може използването им да доведе до по-ефективни резултати.
- Стимулиране на креативността на учителите и училищните ръководства за търсене на разнообразни нововъведения – използването на всякакъв вид иновация е свързано най-вече с желанието и мотивацията на учителя да прилага нови подходи и методи. Използването на устройства или различни методи е в много случаи времеемко или създава друг вид затруднения на преподавателите.
- Целенасочена държавна политика за изграждане на технологична среда – не е маловажен въпросът за възможностите за финансиране на създаването на необходимите кабинети и пространства, както и осигуряване на различни интерактивни устройства. Това следва да бъде цел на образователната политика на страната и училищата да бъдат стимулирани и подпомогнати за развитие в тази насока.

Цитирани източници (References):

1. Балкански, П. (2010). Иновациите в образованието: от теорията към практиката. София, изд. „Просвета“.
(Balkanski, P. (2010). *Inovatsiite v obrazovaniето: ot teoriyata kam praktikata*. Sofia, izd. „Prosveta“)
2. Бузов, Е. (2012). Педагогически иновативни модели и учещата се общност, сб. „Иновации и интерактивни технологии в образованието“, 2012, с. 12-15.
(Buzov, E. (2012). *Pedagogicheski inovativni modeli i ucheshtata se obshtnost*, sb. „Inovatsii i interaktivni tehnologii v obrazovaniето“, 2012, s. 12-15)
3. Захаријева, М. (1995). Иновации в образованието. София, изд. „Национално и глобално развитие“.
(Zaharieva, M. (1995). *Inovatsii v obrazovaniето*. Sofia, izd. „Natsionalno i globalno razvitiе“)
4. Иванова, Т. (2010). Педагогическа иноватика и учителят като иноватор. Сп. *Образование и технологии*, бр. 1, 2010, с. 42-46.
(Ivanova, T. (2010). *Pedagogicheska inovatika i uchitelyat kato inovator*. Sp. *Obrazovanie i tehnologii*, br. 1, 2010, s. 42-46)
5. Кирилова, К. (2023). Приложение на иновативни методи в образователния процес, сб. „Актуални политики и практики в образованието“, 2023, Педагогически колеж – Плевен, с. 236-241.
(Kirilova, K. (2023). *Prilozhenie na inovativni metodi v obrazovatelnia protses*, sb. „Aktualni politiki i praktiki v obrazovaniето“, 2023, *Pedagogicheski kolezh – Pleven*, s. 236-241)
6. Кънева, Н. (2011). Възможности на иновационния мениджмънт за стимулиране на учителите относно използването на информационни технологии. Сп. *Образование и технологии*, бр. 2, 2011, с. 123-130.
(Kaneva, N. (2011). *Vazmozhnosti na inovatsionnia menidzhmant za stimulirane na uchitelite otnosno izpolzvaneto na informatsionni tehnologii*. Sp. *Obrazovanie i tehnologii*, br. 2, 2011, s. 123-130)
7. Радев, Пл. (2010). Иновациите в различните видове общински и държавни средни училища. Сп. *Образование и технологии*, бр. 1, 2010, с. 1-11.
(Radev, Pl. (2010). *Inovatsiite v razlichnrite vidove obshtinski i darzhavni sredni uchilishta*. Sp. *Obrazovanie i tehnologii*, br. 1, 2010, s. 1-11)
8. Радев, Пл. (2018). Иновации в училищното образование. Пловдив, изд. „Fast Print Books“.
(Radev, Pl. (2018). *Inovatsii v uchilishtnoto obrazovanie*. Plovdiv, izd. „Fast Print Books“)
9. Ташева, С., Д. Павлов (2001). Иновации в технологията на обучение при професионалната подготовка, изд. Национален институт по образованието.
(Tasheva, S., D. Pavlov (2001). *Inovatsii v tehnologiyata na obuchenie pri profesionalnata podgotovka*, izd. *Natsionalen institut po obrazovaniето*)
10. Терзиева, Т., В. Диянов, А. Рахнев (2023). Моделиране на обучение чрез прилагане на педагогически иновации – International Scientific Conference IMEA, 2023, с. 209-217.

- (Terzieva, T., V. Dilyanov, A. Rahnev (2023). Modelirane na obuchenie chrez prilagane na pedagogicheski inovatsii – International Scientific Conference IMEA, 2023, s. 209-217)
11. Тоцева, Я. (2012). Образователните иновации и съвременното българско образование, В сб.: Иновации и интерактивни технологии в образованието, 2012, с. 5-10.
(Totseva, Ya. (2012). Obrazovatelnite inovatsii i savremennoto balgarsko obrazovanie, V sb.: Inovatsii i interaktivni tehnologii v obrazovaniето, 2012, s. 5-10)
12. Цветанска, С. (2012). Училище за новото поколение или ново поколение училище. Сп. *Образование и технологии*, бр. 3, 2012, с. 54-57.
(Tsvetanska, S. (2012). Uchilishte za novoto pokolenie ili novo pokolenie uchilishte. Sp. *Obrazovanie i tehnologii*, br. 3, 2012, s. 54-57)
13. Цоков, Г. (2011). Блогът на директора като иновация в мениджмънта на училищната организация. Сп. *Образование и технологии*, бр. 2, 2011, с. 113-115.
(Tsokov, G. (2011). Blogat na direktora kato inovatsia v menidzhmanta na uchilishtnata organizatsia. Sp. *Obrazovanie i tehnologii*, br. 2, 2011, s. 113-115)
14. Ferguson, R. et al. (2019). *Innovating Pedagogy 2019: Open University Innovation Report 7*, Milton Keynes.
15. Gilbert, A., S. Tait-McCutcheon, B. Knewstubb (2020). Innovative teaching in higher education: Teacher's perceptions of support and constraint. *Innovations in Education and Teaching International*, 2020.
16. <https://www.mon.bg/>
17. <https://orientirane.mon.bg/>
18. <https://ischools.mon.bg/>

Pedagogicheskite inovatsii kato faktor za povishavane kachestvoto na obuchenie v profesionalnite gimnazii po iкономика

Rumina Valkova

Pedagogical Innovations as a Factor for Increasing the Quality of Education in Vocational High Schools in Economics

Rumina Valkova

Abstract: The article presents the innovations that vocational high schools of economics use with the aim of stimulating the creativity of teachers to look for new approaches and methods in teaching and increasing the motivation of students to actively participate in the learning process.

The relevance of the topic is determined by the creation and availability in recent years of more and more numerous and diverse innovative methods, approaches, tools, etc. and their use in the educational process in general and in vocational high schools in economics in particular.

Key words: innovations, pedagogical innovations, economy, vocational high schools.

JEL: A2, O3.